RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

V. ÅRG. | STOCKHOLM, 1 NOVEMBER 1916. | N:r 21.

I det nordiska samarbetets tecken.

Om några dagar samlas i Stockholm representanter för danska, norska, finska och isländska kvinnosaksföreningar för att tillsammans med representanter för motsvarande svenska dryfta gemensamma intressen och syftemål. Initiativet till ett sådant samarbete togs 1914 i Danmark, men kriget kom emellan och arbetet kunde fortsättas endast genom en del specialsammanträden och kommittémöten. Nu först efter två år, och sedan man fått klart för sig, att fredsutsikterna alltjämt äro lika avlägsna, har man ansett sig böra fullfölja arbetet på den redan inslagna vägen. Det omedelbara ändamålet med mötet i höst är att besluta om det minimum av organisation, som erfordras för att samarbetet skall kunna föras vidare. Dessutom omfattar programmet diskussion om Värdesättningen av kvinnoarbetet, en av de för ögonblicket mest brännande frågorna inom kvinnovärlden, samt föredrag i det likaledes aktuella ämnet Kvinnornas insats för höjandet av det husliga arbetet.

Det kan icke förnekas, att det är med en känsla av vemod vi svenska kvinnor bjuda våra nordiska systrar välkomna. De ha alla tagit ett stort steg framom oss, därigenom att de åt sig erövrat den politiska rösträtten, medlet för lösandet av alla kvinnofrågor. De ha nått fram till den stora kungsvägen, som leder till slutmålet: kvinnans likställighet med mannen i familj, samhälle och stat. De finska och norska ha redan år av erfarenhet bakom sig. De danska och isländska stå färdiga att utöva de skyldigheter, som den nyvunna rätten medför. De ha alla lämnat bakom sig den bitterhet, som en lång och seg strid för de medborgerliga rättigheterna oundgängligen medför. Fyllda av en ny ansvarskänsla, äro de redo att gripa sig an med de stora uppgifter, som vänta då rösträtten är vunnen. Intet uppfostrar så som ansvaret och det skall också göra kvinnorna mera arbetsdugliga, mera plikttrogna, det skall vidga deras blickar, det skall göra dem större som människor och bättre som kvinnor.

Den som vill lyssna, kan genom kanonernas dån, bombernas brak och flygmaskinernas surrande höra de bojor brytas, som så länge bundit Europas kvinnor. Priset har varit ohyggligt, men faktum kvarstår, att ett kvinnosläkte väl förberett för sin slutliga frigörelse kommer att framgå ur kriget. Det kommer att bli ett undrande, bekymrat och sorgtyngt kvinnosläkte med svåra problem att lösa, men det kommer att få större möjligheter att gripa sig an med dessa än några kvinnor förut.

Carrie Chapman Catt.

Vår kamp och strid börjar kännas bitter och bitterheten är ingen förädlande känsla, den gör ingen gott. Men mitt i bitterheten är det en hjälp att se, att det dock går att komma fram till detta första mål eller rättare det andra — kvinnornas rätt till kunskap och utbildning var det första. Och bitterheten försvinner och förbytes i allvar inför de kommande uppgifterna, ty varje seger, som vinnes av andra länders kvinnor, innebär ett ökat hopp jämväl för oss utanförstående.

Vi äro glada att få ta emot dessa representanter för Danmarks, Norges, Finlands och Islands kvinnor i vårt land. Vi hälsa dem välkomna såsom föregångskvinnorna i Norden, såsom de som fått förverkliga vad vi hoppas. Det skall bli lärorikt för oss att få del av deras planer för framtiden, att få intryck av de svårigheter, som alltid möta nya medborgarskaror och hur de tänkt sig att övervinna dem.

I tacksamheten över de nya tillflöden av kunskap, mod och hopp, som vi svenska kvinnor vänta av mötet, blandar sig också tacksamheten över att förhållandena äro sådana att vi i Norden, trots det namnlösa elände, som omger oss på alla sidor, dock kunna mötas i gemensamt arbete för fredliga mål.

Ny kvinnlig stadsfullmäktig.

Vid röstsammanräkning i Borås' stadsfullmäktige fredagen den 20 oktober för besättande av den efter redaktör M. Enderstedt lediga platsen, valdes folkskollärarinnan fröken Signe Dahlin med 2,811 röster. Fröken Dahlin är Borås första kvinnliga stadsfullmäktig.

Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm 10—11 november.

Den tidigare omnämnda nordiska kvinnosakskonferens, som skall äga rum i Stockholm den 10 och 11 november, kommer att räkna deltagare från samtliga nordiska länder. De danska, norska, finska och isländska kvinnoföreningar, vilka inbjudits till konferensen, ha alla antagit denna inbjudan och lovat sända representanter.

Från *Danmark* kommer fru *Astrid Stampe-Feddersen,* som ombud för Dansk Kvindesamfund, vars ordförande hon är, och sekreteraren i Danske Kvinders Nationalraad, fru *Clara Tybjerg,* blir representant för sin förening. Av *norska* kvinnoföreningar ha inbjudits Landskvindestemmeretsforeningen, Norsk Kvindesagsforening och Norske Kvinders Nationalraad. De båda förstnämnda sammanslutningarna sända som ombud sina resp. ordförande, fruarna *F. M. Qvam* och *Randi Blehr* och nationalrådet sin vice ordförande, fabriksinspektören, fru *Betzy Kjelsberg.* Från *Finland* komma fröken *Aini Nevander,* fru *Elin Holmberg* och fröken *Olga Oinola* samt lantdagsrepresentanterna, fröknarna *Annie Furuhjelm* och *Lucina Hagman,* företrädande var och en sin av följande finska föreningar: Finlands Kvinnors Nationalförbund, Finsk Kvinnoförening, Suomalainen Naisliitto, Svenska Kvinnoförbundet och Kvinnosaksförbundet Unionen. Av *isländska* kvinnoföreningar sända Islenska Kvenfjelag som ombud cand., phil. fru *Björg Blöndal,* numera bosatt i Köpenhamn, under det att Islenska Kvenrjettindafjelags representant, fru *Briet Asmundsson,* gör den långa resan från Reykjavik för att komma till konferensen. Även de inbjudande svenska föreningarna Fredrika-Bremer-Förbundet, Landsföreningen för Kvinnans politiska rösträtt och Svenska kvinnornas nationalförbund skola företrädas vid konferensen av särskilt utsedda ombud. Tills vidare har endast L. K. P. R:s Verkställande Utskott träffat sitt val och till representant utsett fru *Anna Wicksell.*

Första konferensdagen börjar arbetet kl. 10 f. m. Efter hälsningstal, val av funktionärer för mötet m. m. ägnas förmiddagen och sannolikt även middagen åt granskning av föreliggande förslag till stadgar för ett ordnat samarbete mellan nordiska kvinnosaksföreningar. Vid behandlingen av stadgarna äga enligt förslaget till arbetsordning för konferensen endast föreningsombud rätt att deltaga i omröstningen, under det att övriga styrelsemedlemmar i samtliga vid konferensen representerade föreningar få närvara och ha rättighet att göra inlägg i debatten. Detta innebär för svenskarnas vidkommande att styrelseledamöter i Fredrika-Bremer-Förbundet och Svenska kvinnornas nationalförbund samt centralstyrelsemedlemmar i L. K. P. R. äga deltaga i diskussionen om organisationsfrågan.

Huvudpunkten på programmet andra konferensdagen är en diskussion om *Värdesättning av kvinnoarbetet.* Inledningsföredrag komma att hållas av fröken *Annie Furuhjelm,* Helsingfors, fabriksinspektören fru *Julie Ahrenholt,* Köpenhamn och seminarieadjunkten, fröken *Anna Sörensen,* Falun samt en norsk talarinna, vars namn ännu ej är meddelat. Till denna diskussion står tillträdet öppet för medlemmar av vid konferensen representerade föreningar, vari inbegripas medlemmar av till Svenska kvinnornas nationalförbund anslutna föreningar samt medlemmar i lokalföreningar av L. K. P. R. och Fredrika-Bremer-Förbundet. En del inbjudningar komma dessutom att utfärdas.

Lokal för konferensen blir Järnkontorets stora sal, Kungsträdgårdsgatan 6, som välvilligt ställts till förfogande.

I samband med konferensen hålles fredagen den 10 november på kvällen i Läkarsällskapets lokal offentligt möte med föredrag över ämnet: *Kvinnorna och höjandet av det husliga arbetet.* Hittills anmälda talare äro skolköksinspektrisen fröken *Eline Hansen,* Köpenhamn, fru *Ilmi Hallstén,* Helsingfors och yrkesinspektrisen fröken *Kerstin Hesselgren,* Stockholm.

Konferensen avslutas den 11 november med ett samkväm i Grand hotells vapensal, vartill främmande föreningsrepresentanter och talare inbjudas. Vid samkvämet, som tager sin början kl. halv 9 e. m. komma musiknummer att utföras. Intresserade uppmanas deltaga så långt utrymmet det medgiver.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:
Pris för 1916 Kr. 1: 35.
Lösnummer 6 öre.
Pris för 4:de kvartalet 35 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

Lästmakaregatan 6 I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.
Öppen vardagar kl. 1/2 1—1/2 5 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan n. b. och 1 tr. upp **33**

Stort lager av in- o. utländska nyheter

i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelning.

En triumf för kvinnorösträtten.

Presidenten Wilson talar på de amerikanska kvinnornas landsmöte.

Hur skulle Sveriges rösträttskvinnor känna det om statsminister Hammarskjöld självmant förklarade sig villig att tala på ett rösträttsmöte? De skulle antagligen skönja ett slut på den långa, långa vägen och se målet nära. De skulle förstå, att nu tog man dem äntligen på allvar, och nu skulle de snart inte behöva nöta ut sin energi och sina krafter på agitation och strid, utan samla sig till positiva uppgifter i samhället.

Vad som vore en utopi här, har blivit verklighet i Amerika. När Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt samlades till årsmöte i Atlantic City den 8 september, räknade den som sin huvudtalare presidenten Wilson.

"Jag har kommit för att kämpa med er", det var det budskap han bragte de församlade skarorna. Ögonblicket var utan motsvarighet i rösträttens annaler. Luften var fylld med känslan av att något som var av utomordentlig vikt inträffat, och att ögonblicket var historiskt. Mångas tankar gingo säkert tillbaka till de första årens strider, när några få, modiga pionjärer, hånade och föraktade av hopen, som är så snar till åtlöje, började det jättearbete, som nu resulterade i att Förenta staternas president på ett rösträttsmöte uttalade sin fulla anslutning till kvinnornas rättfärdiga sak. Han förklarade att han inte var kommen för att bedja kvinnorna vara tålmodiga, utan för att lyckönska dem till att de verkligen voro en maktfaktor.

När presidenten slutat sitt anförande, reste sig d:r Anna Shaw och höll ett eldande tal, vari hon berörde kvinnornas långa väntan på rösträtten. "Vi ha väntat tillräckligt länge", sade hon och vände sig till presidenten, vi vill ha rösträtten nu, och vi vill ha den under Er administration." Även mrs Chapman Catt talade och tackade presidenten för hans värdefulla bistånd. Sällan har ett rösträttsmöte varit fyllt av så mycken entusiasm. Auditoriet reste sig, man hurrade och viftade med näsdukarna, och alla voro behärskade av den känslan att kvinnorösträttens mål var inom räckhåll.

Förslag om kommunal rösträtt för ryska kvinnor.

Ryska inrikesministern Protopopov har till öppnandet av riksdumans session utarbetat ett lagförslag om reform av den lokala självstyrelsen på grundval av en utvidgning av de kommunala institutionernas rättigheter och kompetens, en utvidgning av valrätten och kvinnornas deltagande i valen.

"De svenska hemmens förfall och upprättelse."

Några reflexioner, med anledning av Ester Noréns bok.

Det ligger en oerhörd pretention i att kalla en bok "De svenska hemmens förfall och upprättelse", en bok, som hellre borde hetat "Studier och reformförslag i tjänarinnefrågan". Så betraktad är boken emellertid läsvärd och kan ge goda uppslag. Det märks att författarinnan med intresse studerat förhållandena, speciellt i stockholmshemmen; dock verkar det hela väl mycket svartmålning. En stor del av boken utgöres av en dyster samling exempel på stridigheter mellan husmödrar och tjänarinnor, och det är som om goda förhållanden dem emellan under nuvarande villkor ej kunde existera. Men sådana finnas ändå. Kritiken över de rådande missförhållandena är dock i många fall tyvärr allt för berättigad; när det gäller botemedeln synes mig emellertid författarinnan fastna i vissa detaljer och se frågan alltför snävt.

Författarinnan skildrar först med många exempel tjänarinnornas dåliga villkor med avseende på fritider och frihet, bostad och lön, samt påpekar den allmänna ringaktningen för husligt arbete och för dess utövare. Denna ringaktning härleder förf. ända från trälinnornas ofrihet i forntiden, som ännu i vår tid skulle trycka ned tjänarinnornas sociala ställning. Utan egentlig yrkesutbildning och utan solidaritet i kampen för tillvaron ha de intet annat medel att förbättra sin ställning än att övergå till annat, mer tilltalande arbete. Husmödrarna lida under dessa förhållanden, de kunna ej själva bära hela bördan av hemmets skötsel, och svårigheterna med okunniga och pretentiösa tjänarinnor fördärvar ofta all hemmets trevnad. Skolan, som tar flickornas hela tid i anspråk, har en dryg skuld till att dessa få en förvänd syn på det husliga arbetets värde. Det är, med ett ord, alla tjänarinnefrågans kända och erkända svårigheter som framdragas.

Kommer så förf:s positiva förslag till reformer i frågan. Dessa inledas med fordran på obligatoriska kvinnliga "värnpliktsskolor" på ett år, fria eller mot avgift, vilka ordnas så lika vanliga hem som möjligt och där "värnpliktsutbildning för hemmet till fosterlandets gagn" skulle meddelas. Detta förslag, liksom alla liknande, inbjuder till åtskillig kritik. Begreppet värnplikt innebär för männen tvång till en yrkesutbildning, varav de ha föga eller ingen nytta för sitt egentliga livskall, under det dessa hemskolor skulle förbereda kvinnorna för det yrke åt vilket de flesta av dem hoppas få ägna sig, och som för dem ej innebär något större offer, åtminstone om hemmet är deras eget. En god hemutbildning är bra, men den har intet med värnplikt att göra. Nog ha kvinnorna tillräckligt tunga bördor att bära för samhället både i freds- och krigstid utan att behöva låtsas deltaga i männens krigsberedskap. En helt annan sak är sjuksköterskornas verkliga insats häri, liksom de kvinnors, vilka utbildas för att vid krigstillfälle kunna ersätta manlig arbetskraft. I programmet för dessa skolor ingår för övrigt, utom allt som möjligen kan räknas till hemvård, all sorts uppfostran, som man eljest anser åligga hem och föräldrar. Förslaget förefaller så idealiskt att det nog är outförbart i vår värld med begränsade möjligheter.

Vidare föreslås husmodersskolor med långa grundliga kurser för de intresserade, sådana skolor finnas ju redan. Författarinnan kritiserar skarpt den nuvarande skolköksundervisningen — med hur stor rätt kan jag för min del ej bedöma. Skolkök-lärarinnorna ha härom redan sagt sitt ord.

Det följande förslaget om tjänarinneskolor inrättade av husmödrarna samt en från dessa skolor ordnad platsförmedling kan nog vara en god idé, förutsatt att ledningen blir opartisk. Från dessa skolor skulle de övriga reformerna av tjänarinnornas ställning ntgå. Skolans styrelse skulle genom sin platsanskaffningsbyrå kontrollera ombyten av platser, tre månaders uppsägning skulle stipuleras, betygen skulle sättas efter tryckta formulär och tjänarinnorna skulle ha rätt till "en lämplig titel". Löner och ålderstillägg, arbetstid och timpris för överarbete skulle likaledes bestämmas av byrån, som också skulle godkänna bostäderna. Dessa skulle som regel vara belägna utom hemmen, i särskilda tjänarinnehem, men undantag för barnsköterskorna.

Det är antagligt att dessa ordnade förhållanden skulle inverka lugnande i många oroliga hem, där parternas stridiga intressen gå isär. Men de förutsätta mycket stabila förhållanden i hemmen, och kunna endast gälla i städerna, författarinnan glömmer alldeles bort att våra flesta hem finnas på landsbygden. I de hem, där barn finnas och deras antal allt emellanåt ökas, kan det ha sina svårigheter att ordna arbetet så att viss arbetstid hålles. Finnes i ett sådant hem ej en särskild barnsköterska, skulle den bestämmelsen att tjänarinnan bodde utom hemmet medföra att modern vore bunden hemma alla kvällar. Man får dock ej göra husmoderns yrke alltför tungt, utan avväga hennes och tjänarinnans arbete. Författarinnan har emellertid mycket rätt i att med någon omtanke och god vilja kan arbetet ofta läggas så, att tjänarna ej behöva vara till hands om kvällarna, utan familjen kan finna sig i att då sköta sig själv. En annan reform, som skulle medföra avsevärd lättnad i hemarbetet, och som man ej nog kan förorda, vore samtidiga måltidstimmar för familjens alla olika medlemmar. Detta och en del smärre förbättringar och förenklingar i arbetsvillkoren hör till de värdefullaste uppslag boken innehåller. Titelfrågan är dock säkerligen av ringa betydelse.

Författarinnan talar även, men mera i förbigående, om höjandet av aktningen för det husliga arbetet och hoppas därvid mycket av "värnpliktskolorna". Jag tror, att det är egentligen tjänarinnekåren, som behöver stiga i sin egen och samhällets aktning. Och den är på god väg. Det är klart att nyinrättade kvinnliga yrken äro friare från samhälleliga fördomar än det gamla husliga arbetet. Men samtidigt med samhällets demokratisering, med arbetarklassens växande inflytande och därmed följande självaktning, med kvinnornas frigörelse och solidaritetskänsla kommer tjänarinnornas sociala ställning att stiga. Rösträtten är här en god hävstång — man minnes kommunalstämmeordförandens bestörta och förargade: "Skulle min piga få rösträtt?" — Det är ej bland de verkligt bildade man finner föraktet för "piggöra", jag skulle snarare säga att respekten för allt ärligt arbete småningom söker sig ut bland de bredare samhällslagren. Funnes denna aktning för husligt arbete i högre grad hos våra byggmästare och arkitekter, och satte den spår i de jungfrukammare och kök de bygga, vore mycket vunnet. Vad som ofta fattas i förhållandet mellan husbondefolk och tjänare, och detta från båda sidor, är takt och förmåga att se med en annans ögon, samt från husbondefolkens sida den goda viljan att i möjligaste mån frigöra sig från fördomar, som stå i vägen för den riktning utvecklingen vill taga. Och utvecklingen går mot tjänarinnans självständighet och självansvar, rätt till egna åsikter och eget umgänge, rätt till att i hemmet där hon tjänar betraktas som en medmänniska med vanliga mänskliga behov av frihet och trevnad. Men rättigheter måste kompletteras med skyldigheter, om jämvikten skall bevaras. Tjänarinnornas förändrade ställning måste hos dem medföra en annan syn på det hem, där de arbeta, de skola bättre förstå och respektera, hur mycket av trevnaden där, som beror på deras plikttrohet, ordning, goda vilja och humör.

Om än dessa förhållanden i ganska väsentlig mån inverka på "hemmens förfall och upprättelse", så äro de väl ändå ej de viktigaste. Vad författarinnan i slutet av boken säger om vår tids dåliga uppfostran är även det en svartmålning, sådan som gjorts i alla tider. Väl uppfostrade barn märkas ej så mycket, och dåliga hem ha alltid funnits. Men det är väl ändå för mycket att tala om ett hemmens förfall i våra dagar. Hemmen liksom alla sorters samhällen genomlöpa i vår tid en utveckling, som går från envälde till medborgarstyrelse, och det dröjer, innan förhållandena ordna sig. Gamla tiders hem var en liten värld för sig, där alla i fruktan och lydnad böjde sig för husfaderns — eller husmoderns — vilja, visst ej alltid med glädje. Lagar och seder ha betydligt rubbat husfaderns myndighet, och nya tiders vindar ha blåst bort auktoritetstron. Den gamla disciplinen ramlar — ja, det kan nog ej hjälpas, den kommer ej igen. Men det, som skall sammanhålla hemmet och föra in lugn och hemkänsla där igen, är en allt starkare självdisciplin hos *alla* dess medlemmar, grundad på känslan av varje individs personliga ansvar för det helas trevnad — med andra ord en medborgaranda i smått.

Gertrud Rodhe,
f. Odencrants.

Rösträttskommissionen i England.

Den stora parlamentariska kommissionen för behandling av den blivande rösträttsreformen i England är nu tillsatt. Ordförande i kommissionen är underhusets talman, och bland medlemmarna märkas lord Grey, sir John Simon, mr W. H. Dickinson, överste Craig och mr Aneurin Williams, vilka höra till kvinnorösträttens pålitligaste vänner. Även andra namn inom kommissionen borga för, att man icke kommer att anse, att de många problem, som man efter kriget måste sysselsätta sig med äro lösta endast med att utsträcka den allmänna rösträtten för män. Kommissionen består inalles av 32 ledamöter, utom ordföranden.

Stockholms F. K. P. R.

planerar att hålla sitt ordinarie höstmöte omedelbart efter det Nordiska kvinnosaksmötet, antagligen måndagen den 13 november, då man hoppas på förmånen få höra några av de framstående utländska talare, som då besöka Stockholm. Närmare meddelanden komma att lämnas genom de dagliga tidningarna.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 5048

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Birgitta som andlig makt.

Föredrag i Vadstena Birgittadagen den 7 oktober

Av Ellen Key.

Kring oss levande står en stor sky av vittnen, vittnen om den sanningen, att se vi in i tillvarons djupaste grund då finnes ingen annan makt än andlig makt. Men denna sanning gömmes i vårt medvetande såsom stjärnorna omkring oss om dagen. De äro lika klara och stora då som om natten, men vi märka dem icke. Dagens bestyr och dagens ljus skymma sanningen om anden och först när det mörknar omkring oss själva — i vårt eget öde, eller varder mörker runt omkring i världen — då kan den sanningen lysa för oss med stjärnornas glans. Hava vi någonsin levat i en världsförmörkelsens tid, så är det nu. Och mer än någonsin behöva vi fästa vår blick på de bevis vi äga att bakom denna förödelsens styggelse — och slutligen segrande över den — finnes *den andliga makten.*

På denna plats och på denna dag, hava vi all anledning att fästa vår blick vid en av dessa, som stråla i den stora skyn av vittnen. Birgitta tillhör denna bygd och denna årets tid såsom ingen annan stor svensk personlighet. Här vid Vättern ligga Olshammar, Vadstena, Alvastra, där hon så många år vandrade kring med tanken på sitt värv i världen, sitt verk i Vadstena. Ej långt därifrån ligger Ulfåsa, hemmet för hennes jordiska lycka.

Det var den första i oktober månad 1303 hon såg dagens ljus; den 23 och 24 1384 invigdes Vadstena kloster; det var dessa dagar — den 6, 7, och 8 — som hon i Rom 1391 föddes till "den heliga" och enligt den tidens åskådning därigenom fick sin ställning ibland den stora skyn av vittnen, om vilka jag nyss talat. Men även för oss, som ej vid helgonförklaringen fästa Birgittas väsentliga betydelse, känna att hon mellan den dag hon föddes och den dag hennes namn gick ut över världen som den heliga, utförde en gärning av så ingripande betydelse för sin samtid att redan detta skulle hava varit nog för hennes ära. Dock, hade det endast gällt att fira hennes gärning, då hade det näppeligen varit någon mening i att Ni, som samlats här för en särskild kulturuppgift, firat just hennes minne.* Men vi behöva alla detta minne ur den synpunkten, att Birgitta är ett stort vittnesbörd om *den andliga makten,* och att hon kan lära oss, huru en människa kan varda en andlig makt.

Låt oss stanna vid den stund i Birgittas liv, då hon för sista gången sände blicken över den bygd, som betytt så mycket för henne. Enligt sägnen var detta från Heda kyrka, en halv mil öster om Alvastra. Heda gamla romanska torn torde, som många andra kyrkors, ha varit avsett även för försvarsändamål och i dess tornkammare funno färdefolk nattherberge. Där lär Birgitta hava vilat sista natten i den näjd, hon lämnade för att aldrig återse. Hon stod då på sitt livs middagshöjd, var närmare 50 än 40-talet och hade den henne bestämmande utvecklingen bakom sig. När hon stod uppe i kyrkotornet, kunde hon blicka ut över bygden, betydelsefull för nästan alla skeden av hennes liv. Lät hon blicken gå åt väster, såg hon den trakt, där hennes far, Birger Persson, enligt sägnen hade sitt stamträds rötter, nämligen i den gamla Sverkerska ätten. Såg hon åt öster låg där Folkungarnas bygd, den släkt, ur vilken hon på mödernet stammade. Det var således två kungasläkter, som möttes i hennes ursprung. Och med den sista ätten kom det heta, stolta, oroliga blod, som redan hos några tidigare medlemmar samlat sig till den kraftyttring, vi kalla snillets men aldrig förut i en sådan grad som hos Birgitta själv. Den nutida forskningen — som återväckt den domnade känsla för stamträdet, vilken hos våra fäder var så levande — lär oss huru betydelsefull ärftligheten är med avseende å de egenskaper, som gå vidare i de nya släktena. Men ehuru man nu börjar klarlägga ärftlighetens lagar har intet ännu kommit i dagen, som kunnat upplysa oss om det hemlighetsfulla förlopp, vilket gör att ur släkternas grenverk slutligen springer fram den underblomma, vi kalla snille. Endast ett veta vi: att detta aldrig kommer helt oförmedlat; att vi kunna peka på förutsättningar, på egenskaper, vilka funnits som möjligheter hos några av de föräldrapar, från vilka snillet stammar. Så även ifråga om Birgitta. Hennes mor och moster omtalas som särskilt fromma kvinnor och även de hade den egenskap, som betecknar Birgitta: att liksom leva i två världar, den synliga, vardagliga och den osynliga, för andra icke genomträngbara. Men framför allt veta vi att Birgitta från fädernet ärft några av sina yppersta egenskaper. Birger Persson på Finsta gård hade varit den drivande kraften i det stora verket, Upplandslagen, och i hans hem har dottern i barndomen undfått de bästa bildningsintryck, ett dåtida barn kunde erhålla. Hon fick vad vi från vår tids synpunkt kunna kalla en "högskolebildning", d. v. s. hon lärde vad få människor på den tiden — och i synnerhet få kvinnor — kunde, nämligen läsa och skriva. Men i hemmet vann hon mycket mer än dessa verktyg för vidare utbildning. Först och främst det religiösa stoffet — bibelberättelser och helgonlegender — förmedlade genom vandrande munkar och präster, och detta beredde barnasinnet för den värld, som sedan skulle bliva hennes innersta. Till de andliga intrycken — dessutom närda av gudstjänsterna i kapellet, av berättelserna om föräldrarnas pilgrimsfärder — kommo riddardikterna, som just vid denna tid fördes av "lekare" till stormanshemmen. Det tredje andliga källsprånget var lagarna, vilkas fyndighet och myndighet levde i hennes själ och där sammantvinnades med de i hemmet rådande stormanstankarna. Så danades den politiska åskådning, som blev Birgittas. Finsta var en stormansgård, där festerna och andaktsövningarna växlade med varandra, där politik som religion voro ämnen för dagligt tal. Den lilla flickan upptog allt, som runtom kunde bjudas av intryck. Hon blev även bekant med arbetet i skogen och vid kolarens mila, med lammen i fållan och kycklingarne, som sökte skydd under modersvingen; med smedens städ och bälg, med jägarens och fiskarens id. Allt detta — liksom örtagårdens lilja och vildtörnets ros — återkommer i den bildström, som väller genom hennes uppenbarelser. Hon blev kunnig i allt, som hörde till det husliga området, vilket i gamla dagar tog så mycket av kvinnornas kraft.

Allt, som omgav henne under barndomens mottagliga tid, har satt djupa märken i hennes skönhetskära själ. Och denna kärlek till skönheten slet hon aldrig ur sin varelse såsom en farlig "ögonens begärelse". Hon skulle lika litet kunnat det som den helige Fransiskus kunde det, ty den gav hennes diktarande dess färg lika ovillkorligt som det bruna färgade hennes ögon. I hennes fantasi bleknade aldrig barna- och ungdomsårens fester och fanor; riddarglansen och gudstjänstprakten, breviariets blomster och skrudarnes ädelstenar tjusade alltjämt hennes blickar. Dessa hennes alltid seende och njutande ögon, hennes natursinne och hennes under lantlivets id utvecklade verklighetssinne, giva hennes skrifter deras *personliga* prägel. Den religiösa extasen, det katolska trosinnehållet ha de gemensamt med tiden. Sinnet för fagra syner, och fagra seder, fagra färger och fagra toner är — jämte nämnda klara och kloka verklighetssinne — Birgittas särmärke. Hennes mystik blev intet tomt fantasteri utan en innerlig gudsgemenskap, som omsattes i yttre verksamhet.

Sände hon nu vid avskedet en lång blick norrut, där fädernehemmet låg, då hörde hon helt visst den klang av kopparlurar och den sång av harpors strängar, som hon där hört ljuda: den stridens ton och den skönhetens ton, som sedan dallra genom hela hennes liv. Vände hon sin blick söder ut, där Aspenäs låg, mindes hon sin stränga moster, av vilken hon blivit fostrad efter sin moders död. Bakom sägnerna om Birgittas uppfostran ligger förnimmelsen hos såväl modern som mostern av Birgittas anlag — det kallades då utkorelse. Vi ana såväl en moders klarseende ömhetsblick för barnets egenart som mosterns förståelse för densamma och man märker att denna egenart fick utvecklas utan något väsentligt försök till dess hämmande. Medan Birgittas blick är riktad mot söder minnes hon att dit till Aspenäs kom en dag friareskaran från Ulfshammar med den adertonårige gosse, åt vilken fädernas rådslag utsett den 13-åriga flickan, redan berömd för fägring och andliga gåvor och åtrådd som ett av landets rikaste giften. Denne friare blev ej välkommen, ty det inåtvända, drömmande barnet tänkte sig lyckan i att helt få ägna sig åt det andliga liv, som så tidigt och starkt vaknat inom henne. Legenderna ha givit henne de drag, vilka i alla tider kännetecknа "underbarnet", vad än det område blir, inom vilket barnet sedan kommer att utföra sina under. Men den tiden frågade fäderna vid ett gifte föga efter de ungas önskningar. Stormansätterna ordnade giftermålen och Birgitta följde brudgummen, som hennes fader godtagit.

Den, som under de nu följande årtiondena tänker sig Birgitta redan uteslutande upptagen av andliga ting, har säkert en oriktig bild av henne. Hon har helt visst njutit kärlekslyckan helt; hon har fröjdats som vinstocken av sina druvor då hon stått tyngd av knubbiga barn om sin hals; hon har varit stolt över sina fyllda visthus, när gäster kommit från östan och västan, över sina kistor med praktfulla bonader och kläder för festliga tillfällen. I sin ungdom har hon troligen icke verkat hämmande på sin omgivning; höviska lekar, spel och andra nöjen voro säkerligen hemmastadda på Ulfåsa som på andra riddargårdar, ehuru med tukt och måtta. Men visst har Birgitta med åren känt en tyngd vila över sina vingar. Hennes egna bästa stunder voro nog de, då hon satt hos sin make, som på hennes önskan lärt sig läsa, och med honom studerade de gamla lagarne — dem han som lagman i Närike handhade — eller läste någon andlig författare eller samtalade med de utmärkte andlige män, som hon fäst vid sig: sin biktfader magister Mathias, de både Petrusarne — den från Alvastra och den från Skeninge — och sina barns lärare, Nikolaus Hermanson. Såsom hon vunnit sin mans hjärta genom skönhetens och hängivenhetens makt, så vann hon hans och dessa andra mäns beundran och samverkan genom viljemänniskans, troskraftens och snillets egenart.

Men hennes allra käraste stunder voro visserligen de, då hon från de mångfaldiga världsliga bestyren med många gårdar, många underhavande och många barn fann stilla timmar till sin själs uppbyggelse. De stunderna blevo också hennes flesta ju mer hon hade ungdomen bakom sig och barnen blevo vuxna. Allt ivrigare sökte hon förmå sin man och sin omgivning att hängiva sig åt den askes, som enligt den tidens uppfattning var oumbärlig om man ville besegra de faror, som hotade själen. Det var på en pilgrimsfärd, som makarne lovade, att Ulf skulle ingå som "renlevnadsman" i Alvastra kloster. Men så innerligt var deras förbund ännu, att även Birgitta långa tider bodde i en bostad, som tillhörde klostrets område och själv iakttog klosterordningen för att betona den gudshängivenhet, hon eftersträvade. Vi ha nu svårt att förstå detta levnadssätt, men låt oss minnas att denna levnadsordning icke innebar något väsentligt annat än det, som varje stor religion, vilken söker öka människans andliga makt, i alla tider och än i dag påbjuder. Det är samma krav, som den äldsta indiska religionen, som Buddha, som våra dagars teosofi betona. Alla slags nutida rörelser för att stärka andens makt påpeka att den maktens villkor är dödande av ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt leverne. Det är alltid genom någon form av askes — eller låt oss hellre säga *självtukt* — man når upp till den höjd, från vilken anden utövar makt. Den högsta formen av denna makt var under medeltiden den att kunna blicka in i evigheten, som för den tidens åskådning var så levande, att vi nu ej fatta det. Himmel, skärseld och helvete voro för medeltiden så in i enskildhet förtrogna som för oss våra bostäder och gator. Detta var en allmän själens riktning hos medeltidens människosläkte. Men den blev en särskild själens ställning hos dem, vilka hade den sällsynta naturbegåvning, som Birgitta ägde och hon sedan genom askesens hjälp lyckades utveckla: den att stänga alla vägar till ljus utom en enda, så som målaren gör det när han målar sina bilder. Medeltidens mystici stängde alla vägar, som på något sätt utifrån kunde störa dem i deras högsta salighet, den då endast och allenast evighetens ljus föll in genom deras själs fönster och de målade *sina* bilder: visionerna.

Vi luteraner ha begått en stor orätt mot katolicismen men även mot oss själva, genom att ej fatta självtukten som medel för andlig makt. Men tyvärr synes ingen ny rörelse någonsin kunna vara rättvis mot sin föregångare, utan förkastar det goda med det onda. Då reformationen dömde över katolicismen, hade den mycket att med rätt invända mot katolicismens verkhelighet, vidskepelse och formväsen. Men samman med denna fördömelse av missbruken förlorade protestantismen den uppskattning av de stora andliga föredömena, som låg till grund för "helgondyrkan". Och den förlorade — ju mer självtukten upphörde — offerkraften och nitet i den egna helgelsen.

* Föredraget hölls på den Birgittafest, som Nykterhetskursen ordnat i Vadstena.

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

Under fördömelsen av allt "katolskt" såg man ned på de medel, genom vilka en Birgitta sökte hålla sin själ ren, så att det gudomliga ljuset som genom en klar ruta skulle kunna genomströmma den.

Allt mer igenstenades sålunda en brunn, som ännu äger ett djupt och klart källsprång.

*

I våra dagar — och just i dessa dagar, som vi här varit samlade — har man med sanning talat om Sverige som de stora folkrörelsernas land.

Vi veta, att bakom varje sådan stor folkrörelse stod eller står ännu någon personlighet, utrustad just med den härliga makten att kunna sätta andar i rörelse, därför att han eller hon själv blivit gripen av anden. Andemakt är sådan, att den *vill* uppenbara sig, den *vill* uttrycka sig, den *vill* skapa eller rättare sagt: den *måste* det med ljusets oemotståndlighet. Den andliga makten skulle alltid vara oemotståndlig, ifall de, som i våra dagar äro utövare av densamma hade klart för sig att just den katolska askes, som jag översätter med det enkla ordet självtukt, alltjämt är lika nödvändig för all djup och stor andlig maktutövning som den var det i medeltiden.

Jag tänker nu på de fem stora folkrörelser, som synas mig lika innerligt förbundna som de fem fingrarna på en hand, en hand, vilken ej kan mista något av dessa fem verktyg utan att mista något av sin verksamhetskraft. En av dessa folkrörelser har samlat Er här, nämligen *nykterhetsarbetet.* Den andra stora folkrörelsen är även verksam just i afton. Visserligen icke så att vi omedelbart samlats om det kvinnliga kravet på ökade medborgerliga rättigheter. Men vi veta att runt i landet pågå i denna stund en mängd möten, samlade omkring Birgittas namn och *kvinnorösträtten,* eftersom bärarna av denna idé som sin symbol valt Birgitta, vår medeltids största kvinnliga persomlighet, hon, som med makt och myndighet grep in i tidens offentliga liv. Ty hon betraktade icke sin egen underbara kallelse till "Kristi brud" endast som en salighet utan även som en förpliktelse: den att verka för Kristi andas återställelse inom den åt ondskan hemfallna tiden.

Vidare hava vi som den tredje stora rörelsen *folkbildningsarbetet,* som vilar på den vissheten att kunskåpens ljus och bildningens värme är vad vårt folk behöver, om det skall kunna värdigt bruka vad det skall vinna genom de andra stora rörelserna. Av dessa är den fjärde *fredsrörelsen,* som nu med mångfaldigad kraft går kring världen och vinner sina segrar även på slagfälten. Så hava vi slutligen den *sociala omdaningen,* vilken icke kan skiljas från de fyra andra rörelserna och icke heller de fyra andra från den. Dessa äro de fem fingrarna på den hand, med vilken vårt folk skall kunna lyfta upp en mängd nu dels förlorade, dels obrukade värden, värden, vilka skola kunna göra fäderneslandet stort och rikt i stället för litet och fattigt.

Men vad är det som gör, att dessa stora rörelser icke få den styrka, de skulle kunna äga? Jo, att den *andliga* makten, som satt rörelsen i gång, så småningom blir mindre och mindre, ju mer den *politiska* makten växer. Det finnes intet jämviktsförhållande mellan den kraftutveckling, som flyter på ytan och den, som strömmar ur djupet — och dock är det där den verkliga makten upprinner!

Det är ännu för oss lika nödvändigt som för Birgitta att låta självransakans heta vaxdroppar falla på självbelåtenhetens ömtåliga hud. Det är lika nödvändigt i dag som för Birgitta att bära omkring vår midja det osynliga knutrep, som påminner oss om de av våra svagheter, som måste återhållas. Det är lika nödvändigt i dag som för Birgitta att iakttaga fasta med avseende å de förytligande och förvärldsligande njutningar och förströelser, som i så hög grad skada några av de rörelser, jag nyss nämnde. Och framför allt är det nödvändigt att som Birgitta taga den bittra örten i vår mun, var gång partisinne och småsinne, avund och maktlust, vilja förleda oss till förhastade omdömen, hårda ord, förtal, självsäkra påståenden — allt detta, Birgitta kände att hon behövde tukta men i vilka avseenden vår tuktlösa tid så ofta och ångerlöst syndar.

Politisk maktutövning pågår utan fråga om *medels* och *människors* art; man vill segra oberoende av *huru* och av *vilka* segern vinnes. Men därför ger segern i verkligheten ringa eller ingen frukt. Seger är att göra andar levande. Att vinna rättigheter eller förbud ger andelösa former allena, om ej samtidigt starkare, självfullare människor verka i och genom formerna. Icke *att* en rörelse pågår men vad *den gör av de däri deltagande* — detta är det väsentliga.

Det är sagt om Birgitta, att det som på hennes väg till andlig makt blev en stötesten, just var den fäderneärvda maktviljan, som hos henne sammansmälte med snillets skaparvilja och den med denna förenade hårdhet, som gör att den skapande blir hänsynslös mot sig själv och andra. Men det avgörande i fråga om *den* maktvilja, som är av det goda och den maktvilja, som är av det onda, är att den förra icke allenast vill frigöra sin egen andliga kraft, den vill även frigöra alla andras andliga kraft. Den kan vara hård som hammaren, när den bearbetar järnet, men det är ej för sitt gagn den smider. Den onda maktviljan åter vill ej frigöra andras andliga kraft, den vill i stället förslava människorna och göra dem till verktyg för sin egen ära och härlighet. Det torde varit en tid i Birgittas liv, då man sade om henne, att hon — enligt en bild från Augustinus — hade likhet med den raka stolta tulpanen, som sträcker sig rätt upp därför att den är tom på innehåll (quia vana) medan däremot axet böjer sig, ödmjukt av sin fullhet (quia plena). Mindre och mindre liknar Birgitta den stolta tulpanen, mer och mer det fyllda axet. Detta är det avgörande tecknet på den andliga maktens äkthet, av vad slag den vara må och på vad område den än verkar. Att Birgittas andlighet närdes av den katolska kyrkans idéer och att hennes makt brukades för denna kyrkas återfödelse, hör nu till det förgångna i hennes verk. Men hon ensam bland de mångtusenden, vilka trodde som hon, bådo som hon, levde som hon, ledo som hon av kyrkans förfall, blev den stora andliga makt, som ännu har något att ge vår tid. Detta berodde visserligen på snillet, som i hennes fall ställde sig i religionens tjänst, men framför allt berodde det på det för snillet som vardagsmänniskan lika oumbärliga, ifall en ljusväg skall uppstå ur deras spår i jordedagen: att de städse bära sin själ i sina händer, såsom riddaren i den av Selma Lagerlöf berättade legenden bar ljuslågan från det heliga landet till altaret i sin hembygd. Det händer hjärtslitande ofta att man hos en väldig utövare av andlig makt saknar makten över sig själv. Därför blir ingen andlig makt varaktig, som *endast* visar sig som målmedveten verksamhet. Den djupaste andliga makten är alltid utstrålning av själva väsendet, av det omedvetna *varandet.* Denna utstrålning var hemligheten i Birgittas — som i alla andemänniskors — makt. Detta oemotståndliga välde kallas av de svaga, de, som mot sin vilja böjas och ledas, maktlust. Intet är mindre sant. I samma stund denna makt bleve den mäktiga medvetna — och brukades som medel — vore den försvunnen. Man kan även kalla denna makt enhetlighetens och den beror av den instinktsäkerhet med vilken människan väljer det ena, för henne nödvändiga och håller sig till detta. Det är psykologiskt förståeligt att Birgitta hade sina flesta syner som barn och som änka, då hennes själ var mera odelad, medan det skede, då hennes liv var mer harmoniskt, då hon framför allt var maka och mor, i andligt avseende var mindre betydelsefullt. Så har fallet städse varit med mångfaldiga andra geniala kvinnor. Alltid nödgas den begränsade människan vinna det ena på det andras bekostnad.

Under det här tänkta ögonblick, då Birgitta i Heda kyrktorn lät sitt förflutna gå förbi sin inre blick, dröjde förvisso hennes ögon längst och sist vid Alvastra klostermurar, som sträckte sin gråa länga under Ombergs tindrande grönska. Där i Alvastra lämnade hon sin make under kyrkohällen, den make genom vilken hon erfarit en vanlig kvinnas enkla och rika lycka. Att hon älskat honom med en jordisk kvinnokärlek, därom vittnar hennes ord att det först var hans död, som gjorde henne brinnande av kärlek till Gud, såsom svavelberget uppflammar då en gnista faller på detsamma. Själv insåg hon icke vad vi inse, att hade hon ej levat ett fullt kvinnoliv, då hade hon ej heller blivit så rik och sund i uttrycken för den, hennes tid och hennes personlighet betecknande, brinnande fromhet, som präglar allt hennes görande och låtande.

Att kärleken till hennes make hade varit ett hinder för henne att helt uppgå i kärleken till Gud, detta blev visserligen för henne en orsak till ånger. Men under alla sitt livs skeden hade Birgitta i själva verket bejakat sitt väsens grundton, sitt innersta bud. Och detta är det avgörande även under de tider, då en människa skenbart synes vänd åt andra håll än sin livsuppgift men därunder dock mognar för denna. Det är väsendets renhet och enhet, dess omedvetna som målmedvetna samling kring sin kallelse; det är dess likt ljusstrålens räta väg mot sitt mål, som är villkoret för all andlig makt. Sålunda når själen den fasthet, som utmärker de människor, vilka likt Birgitta på en gång i sig kunna upptaga sin tid och motstå den; ja, ge dess ström ett nytt lopp. Birgittas senare liv bevisar huru stort en människas maktområde kan bliva, då hon helt inriktar sig på sitt verk; då hon bejakar allt lidande som främjar detta, alla kval, som befrukta hennes själ, men nekar till all lycka, som kan hämma hennes verk, all glädje, som kan avleda henne från detta. Eller, med andra ord, då hon väljer de för sig själv väsentliga värdena. Ingen når en stor andlig makt, som ej kan göra det utval, Birgitta gjorde. Ja, detta är ett av de tecken, som skiljer de stora människorna från de små människorna, att de stora låta de stora värdena vara stora och behandla de små som små, medan de små människorna göra de stora värdena små och de små stora.

Det är Birgittas — och över huvud taget den andliga maktens hela väsen — som finnes i det uttryck, hon hämtat från en medeltidens mystiker, det underbara ordet, vilket i en enda klar droppe samlar hela den andliga maktens hemlighet: *Vi förvandlas till det vi älska.* Älska världen och flärden; älska vad man kallar köttets lustar och vi kunna se, huru ditt ansikte, som var ungt och själfullt en gång, så småningom blir tungt och själlöst, ty det yttre präglas av de inre upplevelser, som äro för människan avgörande. Å andra sidan finner man huru ansikten, som i ungdomen voro föga vackra och av människorna förbisågos, allt mer präglas av själfullhet och skönhet. Ty även det yttre förändras och blir likt vad människan älskar. Så mycket mera då det inre.

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE
vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet.
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

*

Birgitta slet mycket ur sitt hjärta, då hon stod beredd att lämna den bygd, där hon levat sitt rikaste andliga liv invid Alvastra kloster. Hon skulle begiva sig från det henne kära och kända hemlandet till ett fjärran land, vars språk hon icke ens förstod, ty det var först i Rom hon lärde sig latinet. Där hon sålunda står färdig att lämna hembygden bakom sig för att modigt kasta sig in i samtidens upprörda liv, då synes hon mig vara en uppenbarelse, ej allenast av den stora religiösa glöden, som så småningom hade gripit hela hennes väsen och genomträngt henne med oron ej blott för sin egen men för andra själars frälsning; ej allenast som den skapande, vilken hade undfått sitt stora verk, Vadstena kloster, och nu ville våga allt för dess förverkligande. Nej, hon är framför allt symbol för den människoandens strävan, som borde vara den för oss alla väsentliga; den en svensk diktare från förra århundradet uttryckt på liknande sätt som Birgittas nu levande diktare å andra sidan Vadstenaviken. Den förstnämnde säger:

Gud är det första. Din Skapare känn!
Själen han tände, en tindrande gnista,
Gnistan han fordrar som flamma igen.
Gud är det sista.

Birgitta hade hunnit långt i uppgiften att göra gnistan till flamma. Därför blev hon den av alla våra medeltidsgestalter, som förde det svenska namnet längst ut i världen. Att denna enastående svenska medeltidsgestalt var en kvinna, är något som väl kan fylla särskilt svenska kvinnor med stolthet. Men det är dock ej detta, jag nu vill stanna vid. Birgitta är för mig något mera. Hon är den första representanten för den *svenska idealismen,* som går ut i världen för att giva världen tillbaka något av vad vi undfått. Den ena idealisten efter den andra — från England, från Frankrike, från Tyskland — hade kommit till Norden, till "tistelöknen i tåredalen", med kristendomens gåva, trotsande alla faror och mödor för att bära sin tros låga till norden. Nu för första gången stod norden färdig att giva något tillbaka. Denna för Birgitta utmärkande idealism återfinnes hos många stora gestalter i vår historia: en Gustaf Adolf, en Karl XII och andra svenskar, vilka lämnat ett ljusspår efter sig i världen. Det är just den svenska idealismens barnsliga, överdådiga mod, som präglar Birgitta. Idealisten vet sig sänd av en högre makt; icke ett ögonblick tvivlar han på sin sändning, på vad han kallar "uppenbarelsen". Aldrig har en människa satt spår i världen, som tänkt: Vad behöver världen mig? Nej, hon måste tro att hennes gärning är just den, världen behöver; att just hon är kallad som verk-

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i ek, mahogny, valnöt samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

tyg att utföra någon världsviljans avsikt. Detta ger idealisten hans kraft: vissheten, att han går högre makters ärenden. Hans själv må gå under, men det stora i livet, som blev hans kall, det skall leva. Birgittas kallelse var icke kyrkoreformatorns eller den teologiska nytänkarens. Det var sierskans, domsförkunnarens, trosvittnets i en värld, vars syndafördärv hon redan inom Sverige riktat sig emot och redan från Sverige brännmärkt där ute i den Gudsförgätna kristenheten.

Birgitta lämnade sitt land för en värld, som i ett avseende mer liknar den, vi nu leva i, än något annat tidsskede. Tre gånger i världshistorien har den största av alla kristna idéer — idéen om mänsklighetens broderskap och frid på jorden — börjat att i någon mån förverkligas. Första gången var det redan i antiken, under den stora freden — "Pax Romana" — som rådde under ett skede av den romerska kejsartiden. Andra gången var det, när den katolska kyrkan hade centraliserat sig i Rom och i påvens person och därifrån utstrålade över hela den då kända världen. Universaliteten — eller katoliciteten — hade nått så långt, att man kunde börja tala om *en* herde och *ett* fårahus. Den tredje gången, ehuru mycket ofullständigt, var i vår egen tid, då de internationella förbindelserna mellan folken nått en sådan förtätning, att det för några år sedan tycktes omöjligt, att vi skulle se dem så sönderslitas, som nu skett. Birgitta stod inför en liknande oerhörd besvikelse, som den vi nu uppleva, nämligen sammanstörtandet av den fasta tron på den katolska kyrkans enhet. Påven hade flyttat från Rom till Avignon, och alla de troende kände sig som får utan herde. Med den katolska kyrkan var Gudsrikestanken, universaliteten, förbunden och ett Rom utan påve betecknade ett outhärdligt tillstånd av andlig nöd, ett sammansjunkande av alla ideal. Allt vacklade och ångestfulla tvivel, hopplöshetens känslor — lika dem, som nu behärska jorden — hade gripit den tidens själar. Det var ut till denna sönderslitna, förpinade, stridande värld, som den svaga, olärda, inför denna vida värld obetydliga lilla svenska kvinnan nu ämnade begiva sig, för att förkunna de sanningar, som tagit hennes tidsskedes högsta form för ingivelse: den gudomliga uppenbarelsens.

När hon nu står färdig att begiva sig bort till främmande land och överblickar sitt föregående liv, kan hon säga sig, att hon haft ett lyckans och kärlekens skede, ett sorgens och lidandets, ett smädelselsens och hånets. Ty det var icke med den yttre hyllningens strålglans omkring sig, hon lämnade sitt fädernesland. Hon var för flertalet där drömmerskan, spåkvinnan, den galna; hon var det till och med för några av sina egna barn. Men genom dessa tre eldar måste den härdas, som skall varda en andlig makt. Vet man intet om kärleken och lyckan, eller intet om lidandet och sorgen eller intet om smädelsen och hånet, då har den andliga makten heller icke nått hela sin fullhet och fasthet.

Det är minst givande att uppehålla oss vid det fjärde skedet av Birgittas liv, ryktbarhetens och ärans. Detta bekräftar — som så många andra stora personligheters liv — den bibliska sanningen, som förefaller oss så hård och grund, när vi höra den första gången, men som mjuknar och djupnar oändligt ju mer vi begrunda densamma: *åt den, som har, skall varda givet.*

Allt mer steg Birgitta under sin vistelse i Italien i anseende; allt djärvare talade hon i brev och även omedelbart till påven och till kyrkans högst uppsatta män. Det är för nutiden häpnadsväckande att höra det språk, hon använde och de verkningar, hon åstadkom. Hennes förkunnelse verkade åtminstone som blixten i natten, om den än ej medförde den dåg, hon bidade, den då "Kristus skulle skipa rätt och krossa orätt". I Italien blev Birgitta allt ivrigare att — intill tiggargränsen — giva av sitt gods och sin person för att utöva de sju kärlekens gärningar, som för varje rättrogen katoik är det nödvändiga uttrycket för den kärlek, som upptänder det egna hjärtat, de gärningar, dem Jesus själv gjorde till villkor för sitt igenkännande av de sina. Sålunda blev Birgitta — som klädde de nakna, mättade de hungriga, besökte de sjuka — känd och älskad bland de ringa och de lidande. Men hon blev även känd för sina uppenbarelser, sin vidsyn och sin stormanshug: hon blev rådfrågad i religiösa spörsmål, i politiska strider och stormanstvister. Det ansågs nu för en ära, om den fattiga, gamla kvinnan från norden ville inträda över de romerska palatsens tröskel. Slutligen nådde hon så långt, att hon fick stadfästelse på sitt Vadstenaverk. Den dag var således kommen, då hon kunnat återvända till fädernebygden. Men nu drog det heliga landet hennes håg och med sin sista återstod av krafter återvände hon från Palestina till Rom för att — 70-årig — där dö.

Det är ej den form av hennes andliga makt, som yttrade sig i helgonförklaring och alla slags ärebetygelser, som nu för oss svenskar är betydelsefull. Vi känna det icke som någon höjning av hennes värde, då hennes namn blev inskrivet i den gyllene boken eller då en folkskara, större än någonsin dessa bygder sett, följde hennes återstoder till kyrkan i Vadstena.

Men det väsentliga hava vi alla ännu kvar. Ja, vi hava det kvar rikare nu sedan det tillfälliga är borta. Birgitta nådde ej sitt mål att frälsa kyrkan från splittringens smälek. Som många andra stora skapare fick hon ej se sitt verk i Vadstena. Lyckligtvis för henne fick hon ej heller uppleva, att verket blev snedvridet; att — från att vara en lysande andlig medelpunkt — Vadstena dalade i andlig betydelse, sedan det undergått så många andra mänskliga verks öde: det att bli övergivet av den anda, som skapat det. Och även denna anda är nu i mycket främmande för Birgittas folk. Men hennes andliga makt är ännu levande och med uttrycken för hennes djupt personliga trosliv kunna våra dagars kristna samstämma.

En sägen mäler, att när Birgitta såg att Vadstena kyrka icke låg i den riktning, hon utstakat, skall hon med sin hand ha flyttat kyrkan på dess rätta plats. Så har också den andliga makten möjligheten att flytta de värden, den skapat, tillbaka på deras rätta plats. Nu är det ej skuggorna, som föllo över Vadstenas senare tid, dem vi minnas. Vi minnas Birgittas hopp, att Vadstena skulle dana män och kvinnor, vilka med hänförelsens glöd ville ägna sig åt världsförnyelsen och de höga kulturuppgifter, som hon anvisat klostret, och vi glädas att detta hopp till en tid blev verklighet. Det är ej heller i de former, hennes religion hade tagit — uppenbarelsernas mystiska Gudsmeddelelse, extasens mystiska Gudsgemenskap — som vi ännu äga och älska henne. Formen är det tillfälliga men när detta fallit bort, strålar kärnan i hennes eget väsen så mycket klarare. Vi hava i och med Birgitta återfått vad hon ej själv förstod sig vara och hennes samtid icke heller: medeltidens stora svenska diktare. Vi hava hos henne lärt att älska en själ, som ägde skaldens väsensart: att i sig upptaga hela världen, omdana denna värld i sitt inre och åter framställa den; en själ med skaldens och siarens dubbelgåva: att känna djupt och bilda härligt vad den upplever.

Det är detta diktarväsen, som för oss alla lever i Birgittas verk. Det ena sköna och fina — eller också starka och grova — uttrycket efter det andra väller fram för att åskådliggöra hennes andliga upplevelser. Allt ger oss något av hennes eget inre liv: ett intryck av den stora, religiösa personligheten, som vi icke kunna kläda i ord, men som är det eviga av Birgitta.

Om den vackra planen blir förverkligad att klostret i Vadstena ännu en gång kommer att uppstå i en gestalt snarlik den ursprungliga, då komma både de här i bygden levande och de från fjärran trakter vallfärdande att framför alla bära ett namn på sina läppar: Birgitta. De, som beträda klosterdyrkan och där förnimma huru ett vardagligt ord ger ett eko, skönt som man tänker sig änglastämmor, höra i detta ekos susning namnet Birgitta. När nya sexhundra år gått — och människorna leva i en värld lika olik den, vi leva i som Birgittas tid var olik vår — då komma ännu människor under de dagar, vi kalla Brittsommaren — när de le mot varandra i känslan av skönheten i den årstid, då naturen reder sig att dö i glorieglöd, då lundarnas röda guld omsluter Vätterns flytande safir — att sakta viska namnet: Birgitta.

Detta är det högsta till vilket en människa når. Hennes verk kan försvinna. Men själv blir hon en evig, andlig makt i människornas hjärta och kan aldrig upphöra att där leva som en sägen, en saga, en sång.

Danmarks första kvinnliga riksdagsmannakandidat

uppsattes nyligen av den Christensenska vänstern, som då beslöt uppställa fru Marie Lassen i Langelandskretsen mot krigsminister P. Munch. Fru Lassen, som är änka efter framlidne finansministern Vilhelm Lassen, är den första kvinna i landet, som erhållit en dylik kandidatur, och de danska tidningarna finna det beteckande, att man ställer upp henne i en historisk valkrets, vilken bland sina representanter kan räkna bland andra nuvarande danske finansministern Edvard Brandes. Fru Lassen har ännu icke givit svar men man tar i invigda kretsar för givet, att hon kommer att antaga erbjudandet.

För övrigt är fru Lassen ett ganska tungt vägande namn i dansk politik. Sedan sin mans död har hon så att säga varit den mäktige J. C. Christensens högra hand och genom sitt organ Aalborgs Amtstidende, som har en mycket stor spridning bland lantbefolkningen i norra Jutland och som därtill under dessa år förmått att upprätthålla sin av Vilhelm Lassen skapade position, som ett av vänsterns ledande organ, har fru Lassen erhållit ett ganska stort politiskt inflytande. Att hon nu utsetts till folketingskandidat kommer därför icke direkt som en överraskning.

Gåvor.

Av två intresserade föreningsmedlemmar, som önska vara okända, har undertecknad som gåva till Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt haft glädjen mottaga resp. 200 och 100 kr., för vilka mycket välkomna tillskott till den särskilt i dessa tider ansträngda kassan frambäres härmed ett hjärtligt och varmt tack.

Stockholm den 23 oktober 1916.

Signe Bergman,
ordf.

Riks 2550 **Allm. 6296**
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Leta väl

efter Ann Margret Holmgrens utlånade bok med tidningsurklipp och sänd henne den.

På turné i Småland.

Mottagen av trogna arbetskamrater med samma värme och förståelse, som mötte mig överallt, började jag min rundresa med föredrag i Huskvarna om Fred och rösträtt. Huskvarna är lika vackert alla årstider, nu lyste och flammade solen i alla de glödande färgskiftningarna på sluttningarna, som omsluta vårt enda Kvinnornas hus, det, där den livskraftiga F. K. P. R. har sin egen prydliga lokal. Där hade nu samlats mycket folk, och där, som på alla de övriga platserna, evad de önskade höra om Fred och rösträtt eller hellre togo formen Ansvaret inför kommande generationer, så erkändes det intima sammanhanget emellan de två stora brännande frågorna; alla förstodo att en varaktig fred blir en chimär, för att citera ett uttryck från den oförgätliga Haagkongressen 1915, utan att kvinnorna få medbestämmanderätt och medinflytande, där folkens stora livsfrågor avgöras. Jag hörde t. o. m. nämnas namnet på en ung manlig studerande, som, i följd av funderingar över krig och fred, blivit en ivrig förespråkare för kvinnans politiska rösträtt — detta var blott en, men säkert finns det många, som gå samma väg som han.

Efter några goda dagar på Tormenås och i Jönköping gick färden till den tappra föreningen i Norrahammar, där också resolutionen av den 7 oktober upplästes och antogs. Men dessförinnan var det Gränna, den lilla staden, som ännu är benådad med stora lummiga popplar och som inte sviker de största förväntningar på en höggradig idyll — även i ösregn. Lönnarna kring kyrkogården på sluttningen mot sjön brunno i den starkaste färgglöd, som om livet ända in i döden ville visa på sin oförgängliga skönhet. Som en skyddande mur reser sig berget bakom alla de bördiga trädgårdarna och alla de små trevliga husen, som rymma så många vackra hem med möbler från forna dar. Oaktat detta, eller kanske som en följd av sitt skyddade läge, ser ej heller den staden gärna något sådant som en rösträttsförening, denna har därför där stora svårigheter att kämpa emot. Det oaktat var det en glädje se att så många åhörare infunnit sig vid föredraget. — En enda besvikelse bjöd Gränna på; där fanns, tack vare sockerbristen, ej en enda polkagris — de höra annars till traditionerna där och äro delikata.

I Vetlanda firades Birgittahögtiden i den med flaggor, rösträttsfärger och blommor vackert prydda salen; den vackra prologen samt Emma Aulins skildring av Birgitta upplästes väl och känsligt och föredrag hölls inför en ganska talrik publik.

Eksjö bjöd sina 225 intresserade åhörare på ett rikhaltigt program med omväxlande uppläsning och musik. Särskilt intryck gjorde nog Birgittahymnen Rosa rorans, med sin medeltidsstämning, och mycket vackert sjungen av Eksjö unga flickor. Här antogs också, tredje dagen å rad, samfällt det gemensamma uttalandet.

Metodisterna i Nässjö voro vidsynta nog att upplåta sitt vackra kapell och dit hade en hel del, både män och kvinnor, funnit vägen; att så pass många män varje gång kommo med var en särskild glädje; det vittnar väl om något om deras intresse.

Sist i turen kom Tranås. Lokalerna hade ju växlat, här var det Nya teatern, en mycket väl vald plats med lagom utrymme för åhörarna. Här, som på de övriga platserna, insågo alla, att i och med arbetet på en varaktig fred hade ännu ett kraftigt

Advokat EVA ANDÉN
JURIS KAND.
Kvinnliga Juridiska Byrån
har flyttat till
Lilla Vattugatan 14 - Stockholm C.
Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.
KL. 10—4.
Riks tel. 7576. Allm. tel. 18336.

E. o. Hovrättsnotarien
ELISABETH NILSSONS Advokatbyrå
Södergatan 14, Malmö
Tel. 6137
Rättegångar och Juridiska uppdrag av alla slag.

Kvinnliga ledamöter i danska dyrtidskommissionen.

Danska regeringen har beslutat utöka statens krigsregleringskommission med tre kvinnliga medlemmar. Härmed har man hörsammat en från de danska kvinnornas representationsförsamling tidigare uttalad önskan.

Kvinnomöte i norska stortingsbyggnaden.

De norska kvinnornas nationalråd samlades tisdagen den 3 oktober till landsmöte i Kristiania och förhandlingarna ägde rum i själva stortingssalen. Detta har givit en författare i Tidens Tegn anledning till följande lilla kväde, som i översättning lyder:

I stortingets sal hålla kvinnorna råd
om hemmets gärning och samhällsdåd.
Att kvinnor kan tala ju redan vi vet,
men därtill vi gör nu en erfarenhet:
att kvinnor i tysthet på andra kan höra,
vilket stortingets män icke alltid göra.

skäl, omöjligt att bortresonera, tillkommit för fordran på kvinnornas politiska rösträtt. De gladde mitt hjärta med att säga, att efter i kväll förstå vi att vi inte få förtröttas, vi se att vi måste hålla ut och hoppas på nytt!

På varje plats fann jag en liten kärntrupp av trägna föregångskvinnor, som med beundransvärt mod upptaga alla svårigheter, och de äro därför värda all vår aktning och vår hjälp. Ty vi måste alla besinna, att det personliga motståndet och obehaget är större ju mindre samhället är och ju mer isolerat, och avståndet från den centrala ledningen käns större ju mindre tillfälle till personlig kontakt som bjudes. Vi måste beundra alla dessa kvinnor, var och en på sin plats, som oaktat motigheterna ej släppa taget, det är ju till större delen på dem, dessa relativt få, som bördan ytterst vilar. För så märkligt det än kan låta, så ser det inte ut som om de många kvinnorna insåge vilken betydelse de hava, varenda en, eller hur väl de behövas i vilken ställning de än äro. "Det är inte gott för mannen att vara allena", men det är sannerligen inte gott för dessa kvinnor att vara "allena" i sin strävan efter ansvaret och makten, denna strävan som man förebrår dem. Men här skulle jag vilja tillämpa de ord som d:r Lydia Wahlström, enligt en tidningsrecension, fällde om Birgitta: "hennes maktlystnad var egentligen en längtan att tjäna", inte bara sig själv och sin tid, utan framtiden och de kommande generationerna.

E. W. P.

KOOPERATIVA LIV
försäkrings-anstalten **FOLKET** beviljar livförsäkringar alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

Insätt Edra besparingar i A.-B. NYA BANKEN.

HOTELL VICTORIA
Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.
Vördsamt *Fru Greta Schubert.*
Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 6657.

För resande att beakta!
Lööfs hotell ARVIKA rekommenderas!

Påminn medlemmarna i Eder förening samt Edra vänner och bekanta att å närmaste postkontor prenumerera å Rösträtt för Kvinnor.

För längesedan.

Segern för kvinnorösträtten i British Columbia, som genomfördes med en överväldigande majoritet, återkallar i minnet de händelser, som voro förbundna med rösträttsagitationen för ett trettiotal år tillbaka, skriver Woman's Journal. I territoriet Washington ägde kvinnorna nämligen rösträtt under åren 1883—1887. De hade också sin plats i jurydomstolarna, och i denna egenskap drogo de sig inte för att tillämpa lagens hela stränghet mot spelare och olagliga spritdistributörer. Följden var att spelare och annat löst folk drogo sig över gränsen och hamnade i British Columbia, och denna invasion antog så stora dimensioner, att den blev föremål för en debatt i parlamentet. En av parlamentets ledamöter, mr Robson, framhöll den moraliska fara, som alla dessa korrumperade element inneburo för staten och uttalade som sin mening, att man, som ett medel till självbevarelse, borde införa kvinnorösträtten även i British Columbia. Men hans vädjan var förgäves. Parlamentsledamöterna slogo samt och synnerligen dövörat till.

Kort därefter förlorade Washingtons kvinnor, genom två, på varandra följande parlamentsbeslut, sin rösträtt, troligen såsom en följd av spritintressenternas starka påtryckning. Ett historiskt faktum är, att när kvinnornas nederlag blev känt, ställde krogvärdar och spritförsäljare till fyrverkerier och festligheter, ty nu kände de sig ha *alla trumf på hand.*

Men nu ha både Washingtons och British Columbias kvinnor rösträtt. Förr eller senare vändes varje nederlag i seger, och det är en heder för British Columbias män att de så enhälligt slutit upp kring kvinnornas rättfärdighetsfråga.

Birgittadagen

har i landsorten firats med anslående möten och fester och meddelanden ha influtit från ett 70-tal föreningar. Då vi emellertid genom Ellen Keys vänliga tillmötesgående äro i stånd att delgiva våra läsare hennes storstilade föredrag på Birgittafesten i Vadstena, ha vi sett oss nödsakade att låta föreningsmeddelandena överstå till nästa nummer.

Använd L. K. P. R:s brevkort och agitationsmärken!

Söders "English School"
Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

JACOBSONS VÄLKÄNDA ● TAPISSERI-AFFÄR ●
24 B Grefturegatan, vid Tattersall.
10 % RABATT — I VAROR — FRITT VAL.

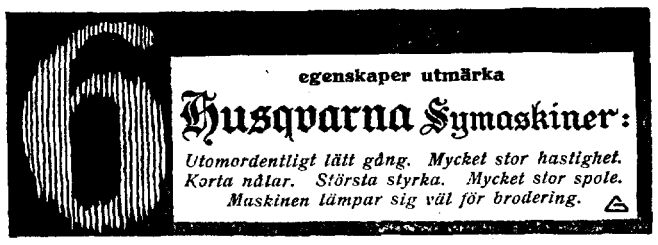

Arvika Vagnfabrik, Arvika.
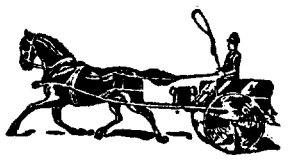
Sveriges **största** fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon
Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.
Priskurant på begäran. Riks t. Arvika 87, Sthlm 4544.
Begär priskurant även å **Kullageraxlar.**

Inför presidentvalet i Förenta staterna.

Av *Alice Duer Miller.*

Hon: Är det sant, Georg, att både mr Hughes och mr Wilson äro anhängare av kvinnorösträtten?

Han: Ja, de ha åtminstone påstått det.

Hon: Tror du inte det är sant då?

Han: Nej visst inte. De äro alldeles för kloka att vilja ha kvinnorösträtten införd, de äro minsann de två klokaste karlarna i hela Förenta staterna och även detta uttalande var ett drag av politisk klokhet.

Hon: Jaså, det var politiskt klokt av dem att förklara sig vara anhängare av kvinnorösträtten?

Han: Javisst.

Hon: Men, käre Georg, det förstår jag inte.

Han: Nej, min skatt, det finns inte heller någon orsak varför du skulle bråka ditt vackra huvud med sådana saker.

Hon: Men, Georg, kvinnorna vill ju inte ha rösträtt

Han: Den bästa delen av dem vill det inte, men så finns det några högröstade gamla mamseller —

Hon: Och de ha större inflytande utan rösträtt?

Han: Ja, oändligt större och de flesta ha förstånd nog att begripa det.

Hon: Då tycker inte majoriteten av kvinnorna om att de blivande presidenterna uttalat sig för kvinnorösträtten.

Han: Nej, det gör de inte.

Hon: Och dessutom har var och en av den majoriteten ett mycket kraftigare vapen i sitt indirekta inflytande än vad minoriteten har genom sin rösträtt.

Han: Alldeles riktigt, min vän.

Hon: Och så har du ju alltid sagt mig att kvinnorna inte skulle bry sig om att rösta.

Han: Det är också sant.

Hon: Men, Georg, då förefaller det mig som om de två klokaste politikerna i Förenta staterna inte tog den ringaste hänsyn till majoriteten, utan endast söka vinna minoritetens samtycke och därtill en minoritet, som aldrig skulle bruka den makt den finge.

Han: Du har uttryckt det där mycket bra, min vän.

Hon: Men om förhållandet är sådant, Georg, tror du inte då det vore allra bäst, att männen överlämnade politiken åt kvinnorna?

F. K. P. R:s i Stockholm månadssamkväm togo sin början för vintern måndagen den 10 oktober. På grund av föreningsmötet den 13 november kommer novembersamkvämet att inställas.

Rygghållare "Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.
Uppgif ålder!
Pris pr st. 4.50.
Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.
BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR
Riks 1726. **Drottninggatan 57** Allm. 1410.
STOCKHOLM

Vesta-Strykjärn
säljas i tusental. Mest minimala strömåtgång. Arbetar renligt och lätt. Omtyckt af alla. Utan prisökning.

Efterfrågas i järn- och elektriska affärer eller tillskrif genast Knislingeverken Vanås. Återförsäljare rabatt.

FRU HEDENSKOGS
Privata Förlossningshem
TROLLHÄTTAN
Rikstel. 145

Gynna Rösträtt för Kvinnors annonsörer!

Ändrad adress.

Fru Ella Billings adress är ändrad till Rörstrandsgatan 10, 3 tr., Stockholm.

Rösträtt för Kvinnors

tjuguförsta nummer för 1916 innehåller bl. a.:

I det nordiska samarbetets tecken.
Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm 10—11 november.
En triumf för kvinnorösträtten.
De svenska hemmens förfall och upprättelse. Av *Gertrud Rodhe.*
Birgitta som andlig makt. Av *Ellen Key.*
På turné i Småland, Av *E. W. P.*

Stockholm, Ivar Haeggströms Boktryckeri A. B., 1916.